

Міністерство освіти і науки України
Миколаївський державний університет імені В.О.Сухомлинського
Інститут фізичної культури та спорту
Кафедра біологічних основ фізичного виховання та спорту

**VII МІЖНАРОДНІ
НОВОРІЧНІ БІОЛОГІЧНІ ЧИТАННЯ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 7

Миколаїв – 2007

УДК 57 (082)

ISBN 966-630-019-2

Підготовлено до друку редакційною колегією VII Міжнародних Новорічних біологічних читань.

Відповідальний редактор: С.В.Гетманцев.

Відповідальний секретар: Л.М.Сулова.

VII Міжнародні Новорічні біологічні читання. Збірник наукових праць, Випуск 7 / Під ред. С.В. Гетманцева. – Миколаїв: МДУ імені В.О.Сухомлинського, 2007. – 368 с.

Оргкомітет VII Міжнародних Новорічних біологічних читань

Голова:

- Гетманцев С.В.** – канд. біол. наук, доцент кафедри біологічних основ фізичного виховання та спорту Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського

Члени оргкомітету:

- Рожков І.М.** – доктор біол. наук, професор, директор Інституту фізичної культури та спорту Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського
- Наконечний І.В.** – канд. вет. наук, доцент, заступник директора з наукової роботи Інституту фізичної культури та спорту Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського
- Цебржинський О.І.** – доктор біол. наук, професор, Миколаївський державний університет імені В.О. Сухомлинського
- Томілін Ю.А.** – доктор біол. наук, професор, Миколаївський державний гуманітарний університет імені Петра Могили
- Ходосовцев О.Є.** – доктор біол. наук, професор, Херсонський державний університет
- Гордієнко В.М.** – доктор мед. наук, професор, Національний університет фізичного виховання та спорту України, Київ
- Макаренко О.М.** – доктор мед. наук, професор, Київський національний університет імені Т. Шевченка
- Косіцин М.С.** – доктор біол. наук, професор, Інститут вищої нервової діяльності і нейрофізіології РАН, Москва, Росія
- Фомченко І.В.** – канд. вет. наук, доцент, Вітебська ветеринарна медична академія, Білорусь

У збірнику наукових праць VII Міжнародних Новорічних біологічних читань розглядаються актуальні питання фізичного виховання та спорту, відображено дані сучасних досліджень з медико-біологічних проблем підвищення працездатності та зміцнення здоров'я різних груп населення. Розкриваються деякі аспекти сучасних проблем біології і медицини. Рекомендується молодим вченим, аспірантам, магістрантам, студентам.

Адреса: 54030, м. Миколаїв, вул. Нікольська, 24,

Миколаївський державний університет імені В.О.Сухомлинського,

Інститут фізичної культури та спорту,

Кафедра біологічних основ фізичного виховання та спорту Тел.: (8-0512) 35-32-91

Матеріали збірника друкуються мовою оригіналу. Редакція залишає за собою право редагувати й скорочувати матеріал.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьина Ю.В. Природноочагові бактеріальні зоонози: сучасні тенденції епідеміологічного проявлення//ЖМЭИ. – 2002. – №6. – С.86-90.
2. Анастасій І.А., Аристов Н.Г., Аристов В.Л. Роль вірусів птачього грипу в разі пандемії//Клінічна імунологія.Алергологія. Інфектологія. – 2005. – №1. – С.27-30.
3. Бактеріальні і вірусні зоонози: Доклад комітету експертів ВОЗ //Серія технічних доповідей ВОЗ – Женева: 1985. – №682. – 218 с.
4. Беклемишев В.Н. Біоценологічні основи порівняльної паразитології. – М.: Наука, 1970. – 502 с.
5. Бобильова О.О., Бережнов С.П., Мухарська Л.М., та інші. Сучасна епідеміологічна та соціально-гігієнічна ситуація в Україні//Сучасна інфекція. – 2002. – №2. – С.4-7.
6. Ежегодник мировой санитарной статистики. – ВОЗ, Женева, 2005. – 305 с.
7. Кучерук В. В. Структура, типология и районирование природных очагов болезней человека // Развитие учения о природной очаговости и дальнейшие задачи их изучения. – М.: Медицина, 1972. – С.112-121.

Summary

Nackonechniy I.V. In the article the results of data analysis are resulted about existence and activity of hearths of basic natural infections on territories of North Black sea side, the composition of which determines the common state of biosafety of natural environment. For territory of region the real danger of nine natural infections of bacterial and viral etiology is set. Activity of hearths of these infections is certain by the state of ecosystems and closeness of population of transmitters and basic vections.

Key words: naturally-hearths infections, biosafety of environment.

УДК 582.29

ЛІХЕНОФЛОРА ВЕРХІВ'Я РІЧКИ ІНГУЛЕЦЬ

Наумович Г.О.

Херсонський державний університет

В статті надаються перші відомості щодо лишайників верхів'я річки Інгулець, нараховується 38 видів з 19 родів, 11 родин. Підкісними видами є *Caloplaca obscura*, *Candelariella efflorescens*, *Rinodina pyritea*.

Ключові слова: лишайники, епіліти, епіфіти, Інгулець

Ліхенофлори річкових ландшафтів досліджувалися переважно для гірських систем Європи. Лишайники річкових ландшафтів на рівнині, особливо у степовій зоні, взагалі залишилися поза увагою дослідників. Однією з таких недосліджених ліхенофлор є ліхенофлора долини річки Інгулець. Отже, у цій статті ми подаємо коротку характеристику ліхенофлори витоків цієї степової річки, які знаходяться у Знаменівському районі Кіровоградської області поблизу села Топило.

Загальна довжина річки складає 549 км, площа басейну становить 14 870 км². Інгулець перетинає 4 області: Кіровоградську, Дніпропетровську, Миколаївську, Херсонську. Долина у верхній течії трапецієвидна, на окремих ділянках утворює неглибокі каньйони, ширина може сягати до 1 км [1]. Починається річка з балки, навколо якої зростають природні, так і штучні насадження *Salix alba*, *S. cinerea*, *Acer compestre*, *A. platanoides*, *Quercus robur* [2]. Неподалік від початку річки є штучно створена дамба, яка відгороджує водосховище.

Матеріали та методи дослідження

Лишайники збиралися на початку травня 2007 року під час сумісної українсько-польської експедиції до Кіровоградської області. Було зібрано біля 150 зразків лишайників, які визначалися на кафедрі ботаніки Херсонського державного університету. Визначення проводилося за загальноприйнятою методикою [5]. Назви видів подано за другим чеклістом лишайників, ліхенофільних та інших грибів України [4].

Результати дослідження

За результатами дослідження у верхів'ї річки Інгулець було знайдено 38 видів лишайників, які відносяться до 19 родів, 11 родин. Лишайники зростали переважно на деревах, які оточували береги балки, з якої починається річка. Серед природних поширеніших форофітів, які були описані ще у роботі М. Котова [2], звичайними видами були *Salix alba*, *S. petandra*, на яких було знайдено 14 видів лишайників. Серед домінуючих видів, які створювали сірий аспект на корі, були відмічені *Physcia adscendens*, *Phaeophyscia orbicularis* з включеннями *Physcia stellaris* та *Ph. dubia* (таблиця 1).

Найбільша кількість лишайників (24 види) зростала на корі *Quercus robur*, який зустрічався у штучних насадженнях вздовж балки. Тільки тут, у межах досліджуваної території, нами були знайдені такі листуваті види як *Hypogymnia physodes*, *H. tubulosa*, *Lecanelia exaspeatula*, *M. glabrata*, *Pseudevernia furfuracea*, *Ramalina pollinaria*, *R. fastigiata*. Насадження за участю *Robinia pseudoacacia* та *Acer campestre* були загущені, тому тут створювалися у деяких місцях умови для зростання сціофільних видів. Саме тут був знайдений у стерильному стані *Caloplaca obscurella* (таблиця 1). Серед рідкісних видів, які були знайдені на корі плодкових дерев (*Pyrus communis*) слід відмітити *Candelaria concolor* та *Candelariella efflorescens*.

Серед штучних кам'янистих субстратів навколо витоків р. Інгулець були різноманітні бетонні споруди, на яких зростали лишайники. На одній з них була знайдена фертильна *Podina pytirea*, разом з *Caloplaca citrina*, *C. decipiens*, *Candelariella aurella* (таблиця 1).

Таким чином, ліхенофлора верхів'я р. Інгулець представлена незначною кількістю видів, що пов'язано із одноманітністю деревних субстратів, відсутністю природних кам'янистих відслонень та вільних від судинних рослин ділянок ґрунту, де могли б існувати лишайники.

Таблиця 1.

Розподіл лишайників за головними типами субстратів

Назва виду	Форофіти					Бетон
	Salix spp.	Robinia pseudo-acacia	Acer campestre	Quercus robur	Pyrus communis	
<i>Athelia arachnoidea</i>			+			
<i>Amandinea punctata</i>	+	+		+	+	
<i>Caloplaca citrina</i>						+
<i>Caloplaca decipiens</i>						+
<i>Caloplaca obscurella</i>						+
<i>Candelaria concolor</i>					+	
<i>Candelariella aurella</i>						+
<i>Candelariella efflorescens</i>		+	+		+	
<i>Candelariella xanthostigma</i>				+		
<i>Evernia prunastri</i>				+	+	
<i>Hypogymnia physodes</i>				+		
<i>Hypogymnia tubulosa</i>				+		
<i>Lecanora carpinea</i>	+	+		+		
<i>Lecanora dispersa</i>						+

15.	<i>Lecanora hagenii</i>	+					
16.	<i>Lecanora saligna</i>	+	+		+	+	
17.	<i>Melanelia exasperatula</i>				+		
18.	<i>Melanelia glabrata</i>				+		
19.	<i>Parmelia sulcata</i>	+	+		+	+	
20.	<i>Parmelina quercina</i>				+		
21.	<i>Phaeophyscia nigricans</i>		+	+			+
22.	<i>Phaeophyscia orbicularis</i>	+	+		+	+	+
23.	<i>Physcia adscendens</i>	+	+		+	+	
24.	<i>Physcia dubia</i>	+				+	
25.	<i>Physcia stellaris</i>	+	+		+		
26.	<i>Physcia tenella</i>	+			+	+	
27.	<i>Physconia enteroxanta</i>				+		
28.	<i>Physconia grisea</i>		+	+	+	+	
29.	<i>Pleurosticta acetabulum</i>	+	+	+	+	+	
30.	<i>Pseudoevernia furfuracea</i>				+		
31.	<i>Ramalina pollinaria</i>				+		
32.	<i>Ramalina fastigiata</i>				+		
33.	<i>Rinodina pyrina</i>	+					
34.	<i>Rinodina pytirea</i>						+
35.	<i>Scoliciosporum chlorococcum</i>				+	+	
36.	<i>Scoliciosporum sarothamnii</i>				+		
37.	<i>Xanthoria parietina</i>	+				+	
38.	<i>Xanthoria polycarpa</i>	+	+		+	+	
	Всього	14	12	5	24	15	8

*** Автор висловлює подяку доценту кафедри ботаніки Мойсієнко І.І. за всебічну допомогу під час екскурсійного виїзду до Кіровоградської області та за визначення судинних рослин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Географічна енциклопедія України. – Т.1-3. – К.: 1989-1993 р.
2. Котов М. І. Ботаніко-географічний нарис долини р. Інгульця // Труды с/г ботаніки. – 1927. – Т. 1., Вып. 3. С.17-61.
3. Окснер А.М. Определитель лишайников СССР (морфология, систематика и географическое распространение). – Л.: Наука, 1974. – Вып. 2. – 283 с.
4. Kondratyuk S.Ya., Khodosovtsev A.Ye. & Zelenko S.D. The second checklist of lichen forming, lichenicolous allied fungi of Ukraine. – Kiev: Phytosociocentre, 1988. – 180 p.
5. Purvis O.W., Coppins B.J., Hawksworth D.L., James P.W. & Moore D.M. The lichen flora of Great Britain and Ireland // Nat. Hist. Mus. Publ. – London, 1992. – 710 p.

Summary

Naumovich A.O. The information about lichen flora of the Ingulets river top are provided firstly. 38 species of the lichens from 19 genera, 11 familia are reported. Among them, *Caloplaca obscura*, *Candelariella efflorescens*, *Rinodina pytirea* are rare lichen species.